

Ми погоджуємося з думкою А. Гусак та А. Овод щодо того, що в окремих випадках тепер доведеться доводити суду те, що раніше презюмувалося внаслідок преюдиції, проте не вбачаємо у цьому аж такого погіршення становища учасників господарського процесу.

Оскільки господарському судочинству притаманні і спрощені його види, зокрема, наказне провадження, то слід зауважити, що преюдиційність судового наказу як кінцевого судового рішення в такому провадженні, є доволі спірною.

Є думка, що судовий наказ у наказному провадженні можна вважати преюдиційним після того як він набере законної сили, та у справах в яких учасниками будуть сторони, які були вказані в судовому рішенні в наказному провадженні. Отже, судовий наказ також не буде підлягати доказуванню в господарському процесі [3, с.97].

Проте, виходячи із буквального тлумачення частин 4, 5 статті 75 ГПК України, де йдеться про преюдиційність, відзначаємо, що саме обставини, встановлені судом, не потребують доказування. А правила статті 238 ГПК України, яка регламентує структуру рішення суду, розтлумачують, що у мотивувальній частині рішення суду зазначаються фактичні обставини, встановлені судом. Звідси можемо дійти висновку, що, оскільки судовий наказ у силу своїх специфічних рис не містить мотивувальної частини, то не притаманна йому і преюдиційність.

Правова оцінка, надана судом певному факту при розгляді іншої справи, не є обов'язковою для господарського суду.

Обставини, встановлені рішенням третейського суду або міжнародного комерційного арбітражу, виправдувальним вироком суду у кримінальному провадженні, ухвалою про закриття кримінального провадження і звільнення особи від кримінальної відповідальності, підлягають доказуванню в загальному порядку при розгляді справи господарським судом.

Отже, в господарському процесі обставинами, що не підлягають доказуванню є обставини, що визнаються учасниками справи, загальновідомі обставини та преюдиційно встановлені факти. Кожна з цих обставин має свої індивідуально визначені ознаки, які мають бути дотримані для того, щоб дані докази не підлягали доказуванню в суді.

Список використаних джерел

1. Конституція України : станом на 1 січня 2020 р. / Верховна Рада України. Харків : Право, 2020. 56 с.
2. Господарський процесуальний кодекс України: станом на 02 квітня 2020 р. Офіц. вид. Київ: Парлам. вид-во, 2020. 192 с
3. Світличний О. П. Господарський процес: підручник. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ: НУБіП України, 2018. 342 с.
4. Гусак А., Овод А., Про нові стандарти доказування та правила подання доказів у господарських судах. URL: https://jurliga.ligazakon.net/ua/analytics/190862_persh-suttv-vdmnost-v-protseualnikh-kodeksakh-gospodarske-sudochinstvo-na-nizkomu-start (дата звернення: 23.04.2020).

Сапужак С.

студентка II курсу

юридичного факультету

Тернопільського національного

економічного університет

Науковий керівник: викладач

кафедри цивільного права і процесу ТНЕУ

Паращук Л.Г.

ВПЛИВ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ НА СПОСІБ ЇХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

В сучасному цивільному обороті способи забезпечення виконання зобов'язань використовуються досить часто, що обумовлено об'єктивними потребами щодо мінімізації економічних ризиків при вступі в договірні відносини з різними контрагентами. Для того, щоб

зобов'язання було виконане, слід обрати ефективний засіб його забезпечення. ЦК України закріплює такі способи забезпечення виконання зобов'язання: неустойка, порука, гарантія, застава, притримання, завдаток, довірча власність.

Згідно зі ст. 509 ЦК України договірним зобов'язанням є правовідношення, в якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматися від певної дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку [1].

Види (способи) забезпечення виконання зобов'язань – це сукупність заходів, за допомогою яких сторони цивільно-правових відносин впливають одна на одну з метою належного виконання передбаченого договором економічного завдання під загрозою вчинення певних дій, які зумовлять настання негативних наслідків майнового характеру для боржника, незалежно від того, чи понесе кредитор збитки фактично [2, с. 76].

Для кожного виду забезпечення договірних зобов'язань характерним є точність його змісту по відношенню до конкретного об'єкта забезпечення та суб'єктів договірних зобов'язань, їх реквізитів тощо, оскільки кожен вид забезпечення є мірою відповідальності за невиконання чи неналежне виконання договірних зобов'язань, а тому вона повинна мати обособлено - персоніфіковане закріплення чи то в договорі, чи в законі на основі постійності, а тому вона не може змінюватись сама по собі [2, с. 76].

Так, неустойка є одним із найпоширеніших і популярних способів забезпечення виконання зобов'язань і майже завжди присутня в договорах підряду та поставки, надання послуг, оренди та ін. До прикладу, при простроченні виконання підрядником визначених договором робіт і передачі їх результатів замовникові, останній може нести відповідальність у формі неустойки (штрафу, пені). В контексті зазначеного договору неустойка виконує дві функції: забезпечення виконання зобов'язання (неустойка може бути настільки великою, що підряднику простіше належно виконати свої зобов'язання), і міри (форми) цивільно-правової відповідальності (у разі невиконання чи неналежного виконання зобов'язання).

Також, часто неустойка зустрічається в договорах поставки. Пов'язано це з тим, що постав-ка – це завжди переміщення предмета договору, і є вірогідність випадкового знищення чи пошкодження майна, невиконання чи неналежного виконання постачальником своїх зобов'язань. Тому неустойка зручна тим, що завдяки їй можна стягнути з контрагента заздалегідь відому суму і не потрібно доводити розмір збитків, що вельми складно зробити навіть в суді.

Завдаток (спосіб забезпечення виконання зобов'язань, при якому кредитор (заставодержатель) має право отримати задоволення своєї вимоги з вартості заставленого майна в разі невиконання боржником (заставадцем) забезпеченого заставою зобов'язання (ч. 1. ст. 570 ЦК України)) [1]. Даний вид забезпечення найчастіше використовують у договорах купівлі-продажу нерухомого майна, де вона виконує дві функції. Першою є забезпечення виконання договірних зобов'язань. Сторони у такий спосіб показують свою готовність та бажання укласти даний договір, адже, якщо покупець з певних причин відмовиться від договору, то завдаток йому не повернуть, а, якщо відмовиться продавець, то він, у свою чергу, зобов'язаний повернути завдаток і до того ж сплатити додаткову суму у розмірі завдатку чи його вартості.

Другою функцією завдатку є підтвердження факту укладання договору. До прикладу, сторони домовилися про купівлю-продаж будинку. Для того, щоб продавець не продав будинок іншій особі, а покупець не передумав його придбавати, сторони домовилися про завдаток, який є підтвердженням того, що вони мають намір укласти відповідний договір.

Наступним можемо відмітити такий спосіб забезпечення, як порука. Найчастіше договір поруки використовується при укладанні договору позики. Це пояснюється тим, що за договором позики боржник зобов'язується повернути позикодавцеві таку ж суму грошових коштів (суму позики) або таку ж кількість речей того ж роду та такої ж якості. Проте, у випадках, коли боржник не є платоспроможним або у кредитора є сумніви щодо виконання ним свого зобов'язання, приходиться на допомогу поручитель. За таких обставин кредитор

може звернутися з вимогою про виконання зобов'язання за основним договором як до боржника, так і до поручителя в повному обсязі, включаючи оплату основного боргу, штрафів, процентів, а також відшкодування збитків.

Не дивлячись на здавалося б простоту даного виду забезпечення договірних зобов'язань, насправді це є одним із найскладніших правочинів, на природу, зміст, механізм дії якого не один раз звертав увагу Верховний Суд України у своїх постановках [4].

Поруч з порукою виступає гарантія, як спосіб забезпечення, який не потребує наявності будь-якого майна у боржника. Гарантія – це двосторонній договір, сутність якого полягає в тому, що банк, фінансова установа, страхова організація (гарант) поручається перед кредитором (бенефіціаром) за виконання боржником (принципалом) свого обов'язку. Іншими словами, гарант відповідає перед кредитором за порушення зобов'язання боржником (ст. 560 ЦК України) [1]. Гарантію, як спосіб забезпечення виконання зобов'язання доволі часто використовується в договорах кредитування та позики.

Відносно новим видом забезпечення є притримання. Правова природа притримання, згідно зі ст. 594 ЦК України, зумовлена тим, що кредитор, виконавши власний обов'язок за договором і чекаючи виконання зустрічного обов'язку від боржника, строк виконання якого порушено останнім, має право притримати у себе річ, яку належить передати боржникові і якою правомірно володіє на підставі укладеного між сторонами договору, до виконання боржником зобов'язання [1]. Як варіант, притримання може застосовувати підрядник щодо замовника, який не сплатив встановленої ціни роботи або іншої суми, належної підрядникові у зв'язку з виконанням договору підряду.

Новим способом забезпечення виконання зобов'язання є довірча власність. Використання довірчої власності чітко визначене – кредитний договір або договір позики. Даний спосіб забезпечення виконання зобов'язання вигідний кредитору, оскільки за договором довірчої власності довірчий засновник передає майно довірчому власнику на праві довірчої власності. Це дає можливість кредитору у випадку невиконання або неналежного виконання зобов'язання звернути стягнення на об'єкт довірчої власності, що слугує потужним стимулом для боржника належним чином виконати зобов'язання.

Таким чином, способи забезпечення виконання зобов'язання створені з метою запобігання або зменшення негативних наслідків, які можуть настати при невиконанні чи неналежному виконанні боржником (а в деяких випадках і кредитора) свого зобов'язання. Розглянуті способи забезпечення виконання зобов'язання спонукають боржника виконати належним чином своє зобов'язання. При виборі способу забезпечення зобов'язання необхідно враховувати особливості того чи іншого способу забезпечення виконання зобов'язання і можливість його застосування до конкретної ситуації.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2003. №№ 40-44. ст.356.
2. Кушерець Д.В. Забезпечення виконання договірних зобов'язань як гарантія охорони та захисту майнових прав. *Часопис цивілістики*. Випуск 17. 2014. С. 76-79.
3. Макаренко Г.В.. Завдаток як спосіб забезпечення зобов'язань: автореф. дис... канд. наук: 12.00.03, 2008. 18 с.
4. Огляд судової практики Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду (рішення, внесені до ЄДРСР за лютий 2020 року). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/VSS00417?an=1> (дата звернення: 06.04.2020).